

NORGES HØYESTERETT

Den 2. mai 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-00930-A, (sak nr. 2013/8), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Jo Christian Jordet)

mot

A

(advokat Halvard Helle)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bergsjø**: Saken gjelder straffutmåling for seksuallovbrudd, blant annet voldtekt og seksuell omgang med mindreårige. Den reiser også spørsmål om straffrihet på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling.
- (2) Statsadvokatene i Rogaland satte 31. januar 2012 A under tiltale for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a jf. andre ledd bokstav a om voldtekt til samleie (post I), straffeloven § 195 første ledd andre straffalternativ om samleie med barn under 14 år (post II), straffeloven § 196 første ledd om seksuell omgang med barn under 16 år (post III a–f) og straffeloven § 201 første ledd bokstav c om uanstendig adferd overfor barn under 16 år (post IV).
- (3) Haugaland tingrett avsa 26. mars 2012 dom med slik domsslutning:
  - "1. A, født 21.06.1992, frifinnes for overtredelse av strl. § 192 første ledd bokstav a, jfr. annet ledd bokstav a, tiltalens post I.
  2. A, født 21.06.1992, dømmes for en overtredelse av strl. § 195 første ledd annet straffalternativ, seks overtredelser av strl. § 196 første ledd og en overtredelse av strl. § 201 bokstav c til fengsel i 5 – fem – år, jf. straffeloven § 62 første ledd og § 63 annet ledd. Varetekt kommer til fradrag med 33 dager.

3. **A, født 21.06.1992, dømmes til innen to uker regnet fra forkynnelsen av dommen å betale erstatning for ikke-økonomisk skade til**
 a) **B med kr. 50.000,-**
 b) **C med kr. 30.000,-**
 c) **D med kr. 30.000,-**
 d) **E med kr. 40.000,-**
 e) **F med kr. 30.000,-**
 f) **G med kr. 100.000,-**
med tillegg av den til enhver tid gjeldende morarente etter forsinkelsesrenteloven fra forfall og til betaling skjer.
4. **A, f. 21.06.1992 frifinnes for erstatningskrav fra H.**
5. **Saksomkostninger idømmes ikke."**

- (4) Dommen ble avsagt under dissens for så vidt gjelder frifinnelsen for voldtekt av H og erstatningskravet fra henne. Flertallet fant ikke overgrepet bevist.
- (5) A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for domfellelsen under tiltalen post II, III f og IV. Videre anket han over straffutmålingen. Påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet vedrørende frifinnelsen for voldtekt.
- (6) Gulating lagmannsrett fremmet påtalemyndighetens anke. Videre ble As bevisanke under tiltalen post II, III a og III f fremmet. Straffutmålingsanken vedrørende tiltalen post III b–e ble også henvist, mens anken over domfellelsen under tiltalen post IV ble nektet fremmet.
- (7) Lagmannsretten avsa 3. desember 2012 dom med slik domsslutning:

- "1. **A, født 21.06.1992, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf annet ledd bokstav a, straffeloven § 195 første ledd annet straffalternativ, 2 overtredelser av straffeloven § 196 første ledd, samt de forhold som er rettskraftig avgjort ved Haugaland tingretts dom 26.03.2012, alt sammenholdt med straffeloven §§ 62 første ledd og 63 annet ledd, til en straff av fengsel i 5 – fem – år og 6 – seks – måneder. Fullbyrdelsen av 2 – to – år utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52-54. Til fradrag i straffen går 33 – trettitre – dager for utholdt varetekt.**
2. **A, født 21.06.1992, frifinnes for overtredelse av det forhold som er omhandlet i tiltalebeslutningen post III b.**
3. **A dømmes til innen – 2 – to uker fra dommens forkynnelse å betale oppreisningserstatning til H med 175 000 – etthundreogsyttifemtusen – kroner med tillegg av den til enhver tid gjeldende morarente etter forsinkelsesrenteloven fra forfall og til betaling skjer.**
4. **A frifinnes for erstatningskravet fra D.**
5. **For øvrig forkastes anken over oppreisningskravene."**

- (8) Ved frifinnelsen under tiltalen post III b bygde lagmannsretten på bestemmelsen om jevnbyrdighet i alder og utvikling i straffeloven § 196 fjerde ledd. På bakgrunn av at lagmannsretten mente at straffen burde bortfalle under denne tiltaleposten, la den til grunn at det "etter omstendighetene" heller ikke burde idømmes oppreisningserstatning til fornærmede.

- (9) Påtalemyndigheten har anket straffutmålingen til Høyesterett. Det er anført at straff burde vært utmålt også under tiltalen post III b, at den samlede straffens lengde er for kort, og at ingen del av straffen burde vært gjort betinget. Aktor har lagt ned påstand om ubetinget fengsel i sju år.
- (10) A har gjort gjeldende at lagmannsrettens dom er riktig og har lagt ned påstand om at anken forkastes.
- (11) Fornærmede D har fått samtykke til ny behandling av oppreisningskravet.
- (12) *Jeg er kommet til at anken fører frem. A må domfelles også for seksuell omgang med D, straffen må skjerpes, og D må tilkjennes oppreisningserstatning.*
- (13) Jeg redegjør først for de enkelte overtredelsene og mitt syn på dem, før jeg vurderer hvilken samlet straff som er passende.
- (14) Under *tiltalen post I* er A domfelt for voldtekt av H. Da overgrepet fant sted, var E etter det opplyste snart 17 år gammel, mens A var noe over 18 år.
- (15) Av lagmannsrettens dom fremgår at tiltalte og fornærmede var kjærester i vel ett og et halvt år, før forholdet tok slutt i juli/august 2010. De hadde likevel litt kontakt etter dette og også samleie med hverandre ved et par anledninger. Utpå høsten – i september/oktober 2010 – hadde fornærmede fått seg ny kjæreste. Tiltalte hadde fått kunnskap om dette nye forholdet og ønsket å møte henne. Om den videre opptakten til møtet heter det i lagmannsrettens dom:
- "Fornærmede har på sin side forklart – og lagmannsretten legger til grunn – at fornærmede i forkant av møtet mottok SMS fra tiltalte der han formidlet at han ønsket å ha sex med henne. Fornærmede var i utgangspunktet ikke interessert i å møte tiltalte. Etter at tiltalte imidlertid sendte fornærmede SMS-melding om at det ville gå ut over hennes nye kjæreste om hun ikke møtte ham og at tiltalte ville distribuere kompromitterende bilder av fornærmede om hun ikke kom, gikk hun likevel med på å møte ham ved en internett-kafe i ----- gate i X."**
- (16) En venninne kjørte fornærmede til internettkafeen, og de parkerte like ved. Fornærmede møtte tiltalte ved kafeen. De gikk sammen ned en sti til en terrasse, der venninnen ikke kunne se dem. Lagmannsretten uttaler følgende om det videre hendelsesforløpet:
- "Da de kom til terrassen oppsto det en krangel knyttet til fornærmedes nye kjæreste. Tiltalte ønsket å ha sex med fornærmede, men hun sa nei, og ville i stedet forlate stedet. Tiltalte dro da opp en foldekniv som han holdt mot magen hennes. Han fikk henne ned på kne og fikk henne til å suge sin penis samtidig som han dro hodet frem og tilbake. Deretter fikk han henne på beina, bøyde henne over rekkverket på terrassen, dro ned buksene hennes og førte sin penis inn i hennes skjede bakfra mens han holdt henne nede med hånden på ryggen hennes. Samleiet varte ca 10 sekunder før hun vred seg ut av grepet hans og fikk på seg klærne. Hun fikk deretter lov å forlate stedet, og de gikk sammen tilbake til parkeringsplassen, mens tiltalte ba fornærmede om at de skulle late som om de var venner."**
- (17) Lagmannsretten har lagt til grunn at fornærmede ikke "så [på] hendelsen som en voldtekt" på gjerningstidspunktet.

- (18) Etter straffeloven § 192 første ledd straffes voldtekt med fengsel inntil 10 år. Det straffbare forholdet er her begått etter lovendringen 25. juni 2010, og det er tale om voldtekt til samleie. Minstestrafen er dermed fengsel i 3 år, jf. straffeloven § 192 andre ledd bokstav a.
- (19) Departementet redegjør for normalstraffnivået for voldtekt i forarbeidene til endringsloven. I Prop. 97 L (2009–2010) side 19 uttaler departementet at normalstraffnivået ikke bør være under fengsel i 4 år ved voldtekt som omfattes av minstestrafen. Nivået bør etter departementets syn legges til grunn i "saker hvor det ikke foreligger spesielle skjerpene eller formildende omstendigheter". Videre heter det i proposisjonen:
- "Utgangspunktet er videre at straffen for en så alvorlig forbrytelse som voldtekt skal være fullt ut ubetinget. Deler av straffen bør kunne gjøres betinget når det foreligger særlige formildende omstendigheter, men bruken av adgangen til å idømme deldom bør etter departementets syn snevres inn i forhold til dagens praksis etter § 192 første ledd bokstav b, se for eksempel Rt. 2002 side 1295 og Rt. 2002 side 1288.**
- Der det foreligger skjerpene omstendigheter, bør straffnivået ikke være under fengsel i 6 år, se også retningslinjer for straffnivået for voldtekter som pådømmes etter § 192 tredje ledd nedenfor.**
- ...
- Det skal videre tillegges markert vekt i straffutmålingen at voldtekten er begått mot en mindreårig, ..."**
- (20) Disse utgangspunktene må legges til grunn, jf. blant annet storkammeravgjørelsen i Rt. 2009 side 1412 avsnitt 22. Men som det heter i Rt. 2011 side 734 avsnitt 11:
- "Dette røkkes ikke ved domstolenes plikt til å fastsette en forsvarlig straff i det enkelte tilfellet, basert på et bredt spekter av hensyn. Jeg viser til Prop. 97 L (2009–2010) side 6, hvor det tvert imot fremheves at domstolene – også etter endringen i juni 2010 – skal 'fastsette den straff i den enkelte sak som de til enhver tid finner riktig ut fra tilgjengelige og relevante straffutmålingsmomenter'."**
- (21) I Prop. 97 L viser departementet til Rt. 2008 side 890 som illustrasjon på en sakstype hvor straffen ikke bør ligge lavere enn normalstraffnivået på 4 års fengsel. Saken gjaldt voldtekt til ett ubeskyttet og fullbyrdet vaginalt samleie med en alkoholpåvirket jente, som ble lurt inn i domfeltes lugar. Hun ble dyttet, skubbet og holdt fast, og hun "befant seg i sjokk og ble fryktelig redd", se avsnitt 8 i dommen. Jeg ser hen til dette når jeg vurderer straffen i vår sak.
- (22) Ved fastsettingen av straff tar jeg videre utgangspunkt i det nivået som er etablert i praksis. Her nevner jeg Rt. 2011 side 734, der Høyesterett la til grunn et utgangspunkt på fengsel i 6 år under henvisning til "flere og tunge skjerpene momenter" i form av grove trusler og frihetsberøvelse, se særlig avsnitt 15 og 16. Samme dag avsa Høyesterett dommen inntatt i Rt. 2011 side 743, som aktor særlig har vist til. Fornærmede var der mindreårig, og Høyesterett antyder at straffen ville ligget opp mot fengsel i 6 år dersom saken skulle bedømmes etter nivået etablert ved lovendringen i 2010. Rt. 2011 side 1013 gjaldt forsøk på overfallsvoldtekt. Førstvoterende uttaler i avsnitt 18 at utgangspunktet ville vært "fengsel i fem år eller i overkant av det" dersom det hadde vært tale om et fullbyrdet overgrep. Jeg nevner til slutt også Rt. 2012 side 1084. Straffen ble satt til fengsel i 4 år og 6 måneder for et forhold som "strakk seg over lang tid", og som omfattet

"flere ulike former for seksuell omgang og samleier". Voldsbruken var relativt omfattende.

- (23) Som lagmannsretten mener jeg at det i vår sak ikke foreligger formildende omstendigheter. A har videre holdt en foldekniv mot fornærmedes mage, noe som klart er skjerpene. Det må også legges vekt på at fornærmede var under 18 år. Samlet sett mener jeg likevel at denne voldtekten er noe mindre alvorlig enn dem som er beskrevet i de nevnte sakene. Utgangspunktet for straffutmålingen ville etter mitt syn ligget noe i overkant av normalstraffnivået ved en isolert bedømmelse av dette forholdet.
- (24) Domfellelsen under *tiltalen post II* gjelder overtredelse av straffeloven § 195 første ledd andre straffalternativ. A er dømt for å ha hatt samleier med B over en periode på noen måneder høsten 2010/vinteren 2011. B er født 24. juli 1997 og var således noe over 13 år da overgrepene fant sted.
- (25) Om grunnlaget for domfellelsen uttaler lagmannsretten at domfelte og fornærmede møtte hverandre første gang høsten 2010, mens domfelte hadde en annen kjæreste. I oktober møttes de hjemme hos en venninne av fornærmede, der de "begynte å flørte... og kysset noen ganger". I dommen heter det videre:

"Etter dette møttes de flere ganger, og tiltalte ba fornærmede om 'å få fingre henne litt'. Etter hvert befølte han B. Ca en måned deretter hadde de første gang vaginalt samleie på tiltaltes rom. Fornærmede hadde ikke lyst [til] å ha samleie med tiltalte i starten fordi tiltalte hadde en kjæreste. Etter en tid oppfattet likevel B det slik at de var kjæresten, og de hadde flere vaginale samleier i de tre månedene kjæresteforholdet varte. Forholdet tok slutt fordi det var mye uenighet mellom fornærmede og tiltalte, og dessuten fordi fornærmede så tiltalte sammen med en annen jente."

- (26) Lagmannsretten har under skyldspørsmålet lagt til grunn at domfelte og fornærmede ikke var jevnbyrdige i alder og utvikling, slik at straffeloven § 195 fjerde ledd ikke kommer til anvendelse.
- (27) Ved lovendringen 25. juni 2010 ble minstestrafen også for samleie med barn under 14 år hevet til fengsel i 3 år, jf. straffeloven § 195 første ledd. Som begrunnelse viser departementet i Prop. 97 L side 25 til sin redegjørelse for minstestrafen for voldtekt til samleie. Videre heter det i proposisjonen:

"Det er også her en forutsetning at minstestrafen bare skal anvendes for de minst alvorlige sakene, se punkt 5.4.2.2. I normaltilfellene bør straffnivået ligge godt over minstestrafen. Til sammenligning kan nevnes Rt. 2004 side 28 hvor en 33 år gammel mann hadde hatt samleie med en jente på 13 år og 8 måneder. Straffen ble satt til minstestrafen på fengsel i 2 år – uten at det forelå formildende omstendigheter. I en tilsvarende sak må straffen settes vesentlig høyere enn minstestrafen."

Departementet mener normalstraffnivået i saker hvor minstestrafen kommer til anvendelse, bør være fengsel i 4 år. Det klare utgangspunktet er at straffen skal være ubetinget.

Der det foreligger skjerpene omstendigheter, må straffnivået være høyere.

Det skal sterke formildende omstendigheter til for å utmåle en mildere straff enn fengsel i 4 år."

- (28) Departementet presiserer imidlertid også her at dette bare er utgangspunkter for vurderingene, og at straffen må fastsettes "etter en konkret vurdering av omstendighetene i den enkelte sak", se side 25 i proposisjonen.
- (29) Høyesterett har fulgt opp disse signalene fra lovgiver. I Rt. 2012 side 1261 ble det utmålt straff for samleier med en jente på 13 år og 7 måneder. Domfelte var 19 år og 10 måneder på gjerningstidspunktet, og det var ikke noe vennskaps- eller kjæresteforhold mellom dem. Høyesterett tok utgangspunkt i normalstraffen på 4 år, men satte straffen til fengsel i 3 år etter fradrag for tilståelsesrabatt.
- (30) Slik jeg ser det, er det også i denne saken naturlig å ta utgangspunkt i normalstraffenivået. Det straffbare forholdet har et preg av utnyttelse av en jente som var vesentlig yngre enn domfelte, og det foreligger ingen spesielle formildende omstendigheter.
- (31) A er under *tiltalen post III* domfelt for seksuell omgang med seks jenter under 16 år, jf. straffeloven § 196 første ledd. Med unntak for tiltalen post III f er det i forbindelse med avgjørelsen av skyldspørsmålet lagt til grunn at domfelte og de fornærmede var omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling, jf. bestemmelsens fjerde ledd.
- (32) *Post III a* gjelder C, født 19. august 1995. Lagmannsretten har lagt til grunn at den seksuelle omgangen fant sted "en gang i 2010, mens [fornærmede] var 15 år". Videre uttaler lagmannsretten om hendelsesforløpet at

"... tiltalte først satt med fornærmede på fanget, at han åpnet hennes benklær og førte en eller flere fingre inn i hennes skjede og beveget de. Deretter flyttet de seg til sengen, der tiltalte igjen trengte inn i fornærmedes skjede med en eller flere fingre. Det legges til grunn at overgrepet varte ca 10 minutter."

- (33) A er videre i tingretten domfelt for seksuell omgang med D, født 12. februar 1996, jf. tiltalen *post III b*. Lagmannsretten har under straffutmålingen tatt utgangspunkt i at domfelte ble kjent med fornærmede på Facebook i februar 2010. Videre siteres følgende fra tingrettens beskrivelse av faktum:

"Noe tid senere tok han kontakt med henne på telefon og de avtalte at han skulle komme hjem til henne for at de skulle se film sammen. Dette var i april 2010. Da han kom, satte de seg sammen i en sofa. Tiltalte begynte å kysse henne og å beføle henne, noe hun egentlig ikke ville være med på fordi hun visste at han på den tiden hadde H som sin kjæreste. Det ble likevel til at de hadde vaginalt samleie denne dagen. Etter hennes ønske brukte han kondom. Senere denne våren hadde de nok et samleie uten kondom, og deretter et eller to samleier uten kondom. Etter dette hadde de en pause i forholdet fram til midten av august. Da ble de kjæreste og hadde flere vaginale samleier uten kondom fram til medio november, da D gjorde det slutt mellom dem. Hun har anslått at de i tiden august til november hadde tre til fire vaginale samleier i uken."

- (34) Domfellelsen under tiltalen *post III c* gjelder seksuell omgang med E, født 25. april 1996. De ble kjent mens A var sammen med Es storesøster H. Skyldspørsmålet ble rettskraftig avgjort ved tingrettens dom, og lagmannsretten har ved straffutmålingen lagt til grunn tingrettens beskrivelse av de straffbare forholdene. I gjengivelsen heter det:

"E har i dommeravhør forklart at hun i perioden juni til august 2010 har hatt vaginale samleier med tiltalte. I følge E tok tiltalte initiativ til sex med henne mens de var på en båtfestival. Hun skulle gå på toalettet og da fulgte tiltalte med henne inn på toalettet. Han kysset henne og ville at hun skulle suge hans penis, men hun ville ikke det. De gikk

deretter ut fra toalettet uten at de hadde sex sammen. Første gang de hadde vaginalt samleie var på fest hjemme hos tiltalte. Der var foruten tiltalte, I, E og H. E var da sammen med I, mens tiltalte var sammen med storesøsteren H. Ut på kvelden ble det til at H og tiltalte gikk inn på et rom og hadde sex sammen, mens E og I oppholdt seg på tiltaltes rom hvor de hadde sex sammen. Tiltalte fikk for seg at han skulle forhindre at E og I hadde sex sammen. Han gikk derfor inn på rommet de oppholdt seg i og kommanderte I ut av rommet og låste døra. Han gikk bort til E og dro buksene hennes et stykke nedover. Mens hun stod foroverbøyd stod han bak henne og førte sin penis inn i skjeden hennes og hadde samleie med henne. Han brukte ikke kondom. E har opplyst at hun var beruset, men at tiltalte ikke brukte tvang mot henne."

(35) A er videre domfelt for et ubeskyttet vaginalt samleie med E sommeren 2010. E hadde drukket alkohol i forkant av episoden.

(36) Endelig omfatter domfellelsen under post c et ubeskyttet vaginalt samleie med E etter at tiltaltes forhold til storesøsteren var avsluttet i juli/august 2010. E sendte da en tekstmelding til domfelte for å få tilbake penger som han skyldte henne. Om det videre hendelsesforløpet har lagmannsretten sitert følgende fra tingrettsdommen:

"Han svarte at hun kunne treffe han i havna i Y. Hun traff han utenfor kulturhuset. Dette var midt på natta og det var mørkt ute. Han sa at hun måtte bli med han inn på et toalett for der var det lys slik at de kunne se. Hun ble med inn der. Han begynte å beføle henne, men hun ville ikke at han skulle gjøre det. Han fortsatte med befølingen av henne til tross for at hun protesterte. Han tok av henne klærne og bøyde henne fram foran vasken. Hun gjorde ikke fysisk motstand mot dette og protesterte heller ikke. Mens han stod bak henne førte han sin penis inn i skjeden hennes og de hadde vaginalt samleie uten kondom. Etter at han fikk utløsning og var ferdig, fikk hun noen av de pengene som han skyldte henne."

(37) Under *post III d* er A domfelt for ubeskyttet vaginalt samleie med F, født 29. juni 1995, på et tidspunkt da hun var 15 år gammel. De ble kjent gjennom andre og hadde kontakt på Facebook. Domfelte tok kontakt og avtalte å komme hjem til fornærmede for å se film. Lagmannsretten har bygd på tingrettens beskrivelse av det videre hendelsesforløpet. Her heter det:

"Da han kom hadde hun nettopp vært ute ... og ville derfor dusje og stelle seg. ... Da hun var ferdig, fant hun tiltalte liggende på et soverom i garasjeleiligheten. Hun ble veldig overrasket over å finne han der. Han bad henne om å komme bort til han. Han kysset henne og begynte å ta på henne. Hun sa at han skulle slutte, men han svarte at det gikk fint. F har forklart at hun ikke våget å gjøre motstand, men lot det bare skje. Han tok ned buksene hennes og deretter sine egne. De hadde vaginalt samleie på soverommet. Tiltalte brukte ikke kondom."

(38) *Post III e* gjelder seksuell omgang med G, født 25. mai 1996. Hun ble kjent med domfelte gjennom felles kjente. Den 1. desember 2010 ble G sittende sammen med domfelte på en benk i X etter at hennes venninner hadde gått. Lagmannsretten har vist til tingrettens redegjørelse for det videre hendelsesforløpet:

"Det var kveld og mørkt ute. Tiltalte spurte om hun ville sitte sammen med han til han var ferdig med å røyke. Da han var ferdig, spurte han om hun ville være med han ned på 'narkis-dassen'. Han sa at han ville vise henne noe der. Det hadde hun ikke lyst til, men han overtalte henne ved å si at det ikke skulle skje noe med henne og at han skulle passe på henne. De gikk sammen til toalettbygningen. ... Hun spurte om å få gå, men han sa at de skulle gå inn på et av avlukkene i toalettbygningen. Hun sa at hun ikke ville det. Da skubbet han henne inn på avlukkene, låste døra og sa at han ville ha henne. Han kysset henne. G spurte om å få gå. Han ba henne sette seg oppå dolokket og hun gjorde

som han sa. Han spurte om å få ha sex med henne, men hun avviste det og spurte igjen om å få gå. Han sa at hun fikk gå dersom han først fikk lov til å fingre henne litt. Det sa hun nei til. Da skubbet han henne inn mot veggen og holdt henne fast, tok hånden sin ned i buksa hennes og stakk en eller flere fingre inn i skjeden hennes. Hun bad han om å slutte, men han holdt likevel på. Etterpå tok han hånden til G og plasserte den rundt sin penis og holdt hånden sin over hennes hånd. På denne måten fikk han henne til å masturbere seg. Hun skubbet han bort og dro hånden til seg og bad om å få gå. Han begynte å kle av henne. Mens han holdt på å ta av seg sine klær, tok hun på seg sine. Han begynte på nytt å ta av henne klærne mot hennes protester. Etter en stund ble det til at de begge kledde på seg og gikk sammen til Z."

- (39) Under *post III f* er A domfelt for å ha hatt ubeskyttet samleie med B også etter at hun hadde fylt 14 år, se også tiltalen post II. Dette skjedde etter at kjæresteforholdet mellom dem var avsluttet og etter initiativ fra domfelte. Lagmannsretten har lagt til grunn at fornærmede og domfelte ikke var omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling, slik at straffeloven § 196 fjerde ledd ikke er anvendelig.
- (40) Etter straffeloven § 196 straffes seksuell omgang med barn under 16 år med fengsel inntil 6 år. Departementet uttaler i Prop. 97 L (2009–2010) side 27 at normalstraffnivået bør være fengsel rundt 6 måneder. Videre slår departementet fast at "[det] klare utgangspunktet er at straffen skal være ubetinget", og at det ikke er formildende at den seksuelle omgangen ikke er oppnådd ved "tvang, utnyttelse eller maktmisbruk". Jeg legger disse utgangspunktene til grunn.
- (41) Som jeg allerede har vært inne på, må det ved straffutmålingen for forholdene under tiltalen post III – med unntak av post III f – legges til grunn at domfelte og de fornærmede var omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling, jf. straffeloven § 196 fjerde ledd. Jeg ser først på betydningen av dette.
- (42) I Prop. 97 L side 28 slår departementet fast at straffeloven § 196 beskytter mindreårige mot enhver form for seksuell omgang, også når det skjer i et kjæresteforhold. Departementet uttaler videre:
- "Bestemmelsen om mulighet for straffbortfall i situasjoner der de som har hatt den seksuelle omgangen er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling, gir etter departementets mening en nødvendig fleksibilitet for å justere anvendelsen av bestemmelsen.**
- ...
- Selv om fornærmede og domfelte oppfatter seg som kjærester, betyr ikke det at dette forholdet er jevnbyrdig eller at den mindreårige ikke har behov for den beskyttelsen som straffeloven gir. Men dersom det er nærhet i alder og utvikling, uten at dette medfører straffbortfall, og det samtidig eksisterer et kjæresteforhold mellom partene, bør dette etter omstendighetene få konsekvenser for straffutmålingen."**
- (43) Høyesterett har i Rt. 2005 side 1651 avsnitt 13 slått fast at det må foreligge "særlige forhold" for at det skal bli idømt straff når kravet til jevnbyrdighet i alder og utvikling er oppfylt. Om skjønnsmomentene uttaler førstvoterende i avsnitt 17:
- "Aldersforskjellen, det forhold at de to ikke hadde noe kjæresteforhold og heller ikke kjente hverandre fra før, og utnyttelsen av situasjonen er relevante momenter ved vurderingen av om straff bør falle bort. Særlig vil det forhold at den fornærmede er utnyttet, kunne lede til at straff ikke bør falle bort."**
- (44) Et spørsmål i denne sammenhengen er om det kan legges vekt på domfeltes samlede handlingsmønster ved vurderingen av straffbortfall for den enkelte overtredelse. I

Rt. 2005 side 1651 vurderte Høyesterett straffbortfall for et overgrep mot en jente under 16 år i november 2003. Høyesterett slo fast at et nytt overgrep mot en 14-åring i januar 2004 ikke kunne vektlegges i den forbindelse. Det var i dommen tale om to enkeltstående overgrep med noe over to måneders mellomrom.

- (45) I Rt. 2011 side 1428 hadde Høyesterett til behandling samme problemstilling i en sak som omfattet flere overgrep mot tre forskjellige mindreårige over en periode på få måneder. Førstvoterende uttaler i avsnitt 28:

"I denne sammenhengen bemerker jeg at jeg finner det klart at det i vår sak må være anledning til å ta i betraktning det samlede handlingsmønster tiltalte ifølge dommen har vist overfor svært unge jenter. Uttalelsen i Rt. 2005 side 1651 avsnitt 18, der Høyesterett kom til at det ikke kunne legges vekt på et senere overgrep mot en annen fornærmet, gjelder en annen situasjon."

- (46) Foreliggende sak gjelder mange overgrep mot seks mindreårige over en relativt kort tidsperiode. Som jeg skal komme tilbake til, hadde overgrepene et systematisk og planmessig preg. I en slik situasjon finner jeg det klart at det samlede handlingsmønsteret må kunne vektlegges ved vurderingen av straffbortfall for de enkelte overgrepene.
- (47) Spørsmålet er så hvilken betydning jevnbyrdigheten i alder og utvikling bør få. Som lagmannsretten finner jeg det hensiktsmessig å vurdere overgrepene mot C, E, F og G samlet, se tiltalen post III a og c–e. Deretter knytter jeg noen særskilte kommentarer til forholdet under post b – overgrepet mot D.
- (48) De førstnevnte fornærmede var fra 3 til 3 år og 11 måneder yngre enn domfelte, noe som i denne sammenhengen er en relativt betydelig aldersforskjell. Alderen deres var fra 14 år og 2 måneder til 15 år. Det har ikke vært noe kjæresteforhold mellom domfelte og de fornærmede og ingen følelsesmessig tilknytning. Handlingene har et klart preg av utnyttelse – domfelte har vært pågående, utspekulert og beregnende. Både tingretten og lagmannsretten har kommet til at det foreligger særlige forhold som gjør at straffen ikke kan bortfalle under disse tiltalepostene. Jeg er enig i denne vurderingen, men tilføyer at jevnbyrdigheten er et straffutmålingsmoment.
- (49) Når det så gjelder overgrepet mot D – tiltalen post III b – har lagmannsretten som nevnt kommet til at straffen bør bortfalle. Høyesterett kan prøve dette som en del av straffespørsmålet. Lagmannsretten har lagt vekt på at domfelte og fornærmede hadde et kjæresteforhold, at kondom ble brukt ved første samleie, at D fremsto som en moden jente og at domfelte på sin side var umoden for alderen. Til dette bemerker jeg at domfelte og fornærmede ikke hadde noe kjæresteforhold da de første samleiene fant sted. Tvert imot fremgår det av lagmannsrettens dom at A på det tidspunktet var kjæreste med H. Selv om domfelte brukte kondom første gang, var flere av samleiene ubeskyttede. Også overfor D har han vært beregnende og pågående. Overgrepene overfor henne føyer seg i tillegg inn i et mønster ved at det som er anført å være et kjæresteforhold, tidsmessig falt sammen med en del av de forgåelsene han ellers er funnet skyldig i. Aldersforskjellen er endelig så vidt stor som 3 år og 8 måneder. Etter mitt syn kan det i en slik situasjon ikke være avgjørende om de to utviklet et kjæresteforhold noen måneder etter det første samleiet. Det foreligger særlige forhold som gjør at straffen ikke kan bortfalle, og A blir å domfelle også under denne tiltaleposten.

- (50) Samlet sett er A domfelt for alvorlige forhold også under tiltalen post III. Det dreier seg om overgrep mot seks forskjellige jenter, flere av dem helt ned mot 14 år da den seksuelle kontakten ble innledet. Overgrepene har vært systematiske og har for en stor del hatt preg av utnyttelse. En isolert bedømmelse av overtredelsene av straffeloven § 196 ville gitt en ubetinget fengselsstraff av betydelig lengde.
- (51) Domfellelsen under *tiltalen post IV* gjelder ett tilfelle av overtredelse av straffeloven § 201 første ledd bokstav c – seksuelt krenkende eller annen uanstendig adferd overfor barn under 16 år. Grunnlaget er at A sendte en sms til en 15 år gammel jente med følgende innhold: "Ville du eg sko komma og pula dg?".
- (52) Det skal etter det ovennevnte utmåles en samlet straff for mange og alvorlige seksuallovbrudd. Jeg finner særlig grunn til å fremheve den systematiske og planmessige karakteren av overgrepene, samt utnyttelsen av flere og svært unge jenter.
- (53) Forsvarer har fremhevet at domfelte er umoden for alderen og har i den forbindelse vist til personundersøkelsen, der det er anslått at domfelte ligger "et par år etter reell alder i modenhet". For det store flertall av overtredelsene av straffeloven § 196 er det videre lagt til grunn jevnbyrdighet i alder og utvikling. Selv om dette ikke gir grunnlag for straffbortfall, må jevnbyrdigheten sammen med domfeltes umodenhet kunne vektlegges ved utmålingen av straff for overtredelsene av bestemmelsen. I noen grad finner jeg at domfeltes umodenhet også må kunne tas i betraktning ved vurderingen av overtredelsen av § 195, mens dette ikke kan ha betydning ved vurderingen av straff for voldtekten. Personlige forhold for øvrig – som domfeltes psykiske problemer – har svært begrenset vekt ved denne typen lovbrudd.
- (54) Domfelte har erkjent de faktiske forhold under tiltalen post II–IV. Dette har lettet bevisføringen og i noen grad spart de fornærmede for belastninger. Vekten av tilståelsen svekkes imidlertid av at det alvorligste forholdet – voldtekten – ikke er erkjent. Det bør likevel gis en markert tilståelsesrabatt, som da knytter seg til strafftillegget for det som er tilstått.
- (55) Noen få av overgrepene under tiltalen post III er begått før lovendringen 25. juni 2010 og før domfelte nokså samtidig fylte 18 år, sml. straffeloven § 55. Fordi domfellelsen i det alt vesentlige gjelder forhold begått senere, har dette ingen praktisk betydning ved straffutmålingen.
- (56) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at straffen passende kan settes til fengsel i 6 år. Straffeloven § 62 første ledd og § 63 andre ledd er anvendt.
- (57) D har krevd og fått samtykke til ny behandling av *oppreisningskravet*. Jeg har kommet til at A må domfelles også for seksuell omgang med henne, jf. tiltalen post III b. Etter skadeserstatningsloven 13. juni 1969 nr. 26 § 3-5 første ledd bokstav b, jf. § 3-3 kan hun da kreve oppreisningserstatning. Jeg har ikke grunnlag for å fravike tingrettens vurdering på dette punktet og finner at D bør få oppreisningserstatning med 30 000 kroner. Spørsmålet er ikke nevneverdig prosedert.
- (58) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres følgende endringer:

1. A dømmes for ytterligere én overtredelse av straffeloven § 196, jf. tiltalebeslutningen post III b.
2. For dette forholdet og de forholdene som er avgjort ved tingrettens og lagmannsrettens dommer settes straffen til fengsel i 6 – seks – år.
3. A dømmes til å betale oppreisningserstatning til D med 30 000 – trettitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

- (59) Dommer **Noer:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (60) Dommer **Øie:** Likeså.
- (61) Dommer **Webster:** Likeså.
- (62) Dommar **Utgård:** Det same.
- (63) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres følgende endringer:

1. A dømmes for ytterligere én overtredelse av straffeloven § 196, jf. tiltalebeslutningen post III b.
2. For dette forholdet og de forholdene som er avgjort ved tingrettens og lagmannsrettens dommer settes straffen til fengsel i 6 – seks – år.
3. A dømmes til å betale oppreisningserstatning til D med 30 000 – trettitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: